

дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: дослідження реалізації змісту природничої освіти в закладах дошкільної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MARTIN Alina Nikolaevna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the

Methodology Department of Preschool and Primary Education of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: study of the implementation of the content of natural education in preschool education.

Стаття надійшла до редакції 27.04.2021 р.

УДК 378.4.372.881.1

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-194-158-162

МЕХЕДА Аліна Миколаївна –

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи

Центральноукраїнського національного технічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5660-512X>

e-mail: wiatr.cieply@gmail.com

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В РАМКАХ РЕФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Нова редакція Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) започаткувала новий оберт у процесі модернізації вищої освіти України. Реформування вищої школи, зумовлене необхідністю підготовки висококваліфікованих спеціалістів, які були б конкурентоздатні на міжнародному ринку праці, має на меті наближення до європейських освітніх стандартів з урахуванням національних та культурних особливостей.

Українська вища школа на сучасному етапі має низку проблем, що мусять бути ліквідовані шляхом впровадження реформ в освітній процес, серед них: погіршення суспільної думки українців про якість вищої освіти в Україні; брак вмотивованості сучасної молоді у здобуванні вищої освіти; відірваність навчальних курсів від вимог сучасних роботодавців; «відтік» інтелектуальної студентської та викладацької еліти за кордон, потреба у зміні підходів до викладання (пошук ефективних методів, методик та технологій) тощо.

В умовах активного розвитку міжнародних відносин, інтернаціоналізації світового ринку значно підвищується роль оволодіння майбутніми фахівцями іноземними мовами, що у свою чергу забезпечить підготовку висококваліфікованих кадрів, здатних забезпечити високий соціально-економічний розвиток країни. Відповідно, в сучасних умовах володіння

іноземними мовами є істотним компонентом майбутньої професійної діяльності фахівця, у зв'язку з чим значно зростає роль дисципліни «іноземна мова» в рамках немовних спеціальностей. Викладання іноземної мови в рамках немовної спеціальності передбачає дотримання професійної специфіки, спрямованості на реалізацію конкретних завдань майбутньої професійної діяльності студентів з врахуванням їх професійного мислення. Професійно зорієнтована підготовка студентської молоді з іноземних мов у зв'язку з цим розглядається як система міждисциплінарних наукових знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Засади переходу на новий щабель розвитку вищої освіти та альтернативні способи викладання розглянуті у наукових розвідках Т. Бовсунівської, Г. Васянович, О. Другов, В. Кременя, І. Зязюна, Н. Ничкало, В. Ніколаєвського, О. Сербін, М. Слободяник, Д. Табачник, Т. Ярошенко та ін. Аналізу можливостей та обмежувальних факторів у процесі пошуку ефективної стратегії вищої освіти в Україні присвячені дослідження В. Бахрушина, І. Вахович, Л. Іщук, С. Курбатова, В. Куценко, С. Пиріг, В. Сацка тощо. Процес інформатизації вищої освіти досліджено Н. Ванюхіною, М. Духаніною, М. Жилінською, Г. Кравчук, Л. Курило, І. Снісаренко та ін. Велика кількість наукових розвідок свідчить про актуальність порушеного нами питання, проте питання використання інноваційних методів у процесі

навчання іноземних мов студентів немовних спеціальностей потребує подальшої ґрунтовної розробки.

Метою статті є дослідження інноваційних методів навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей в умовах реформаційних процесів у вищій українській школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні характеризується пошуком ефективних концепцій інтеграції професійної підготовки та навчання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах майбутніх висококваліфікованих спеціалістів. Особливого значення в рамках державної політики на сьогодні набрала англійська мова, яка визначається як ключова компетенція в умовах євроінтеграції нашої країни та засіб долучення українського суспільства до європейського освітнього простору. Розроблена Міністерством освіти і науки України Концепція розвитку англійської мови в університетах [2] визначає англійську мову як центральну і головну компетенцію майбутніх спеціалістів. Вивчення іноземних мов стало одним з пріоритетів внутрішньої політики України, що знайшло відображення у стратегічних державних документах. В рамках «Програми популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі» було розроблено Стратегію сталого розвитку країни «Україна 2020» [4], яка визначила курс на максимізацію присутності України у міжнародному науково-академічному та культурному просторі. Індикатором успішності реалізації стратегії передбачається володіння 75 відсотками випускників українських вищих навчальних закладів принаймні двома іноземними мовами, що буде підтверджено наявністю міжнародних сертифікатів, які засвідчують володіння іноземною мовою.

На допомогу українським вищим навчальним закладам у розробці концепції та практик викладання англійської мови було започатковано п'ятирічний проект «Англійська мова для університетів». Проект охопив близько 47 університетів України, дозволив залучити 2813 викладачів та розповсюдити навчальні матеріали, розроблені під час проекту серед 7000 викладачів [4]. На думку викладачів, що безпосередньо брали участь у проекті, у викладанні ними англійської мови, під час проекту відбулася низка позитивних змін, серед яких:

– зміна підходу до практичних занять англійської мови до і після проекту;

– використання більш практичних, цікавих та мотивуючих студентів матеріалів автентичною мовою;

– використання інтерактивних методів навчання;

– менше уваги приділяється помилкам і більше швидкості та легкості мовлення студентів;

– студенти отримали більше автономії та самостійності;

– практичні заняття максимально орієнтовані на студентів з урахуванням їх поточних навчальних потреб;

– викладач відіграє роль наставника, який скеровує процес навчання у належному напрямку;

– більш широко використовуються автентичні матеріали;

– зміст навчального матеріалу безпосередньо пов'язаний з професійними потребами студентів як майбутніх фахівців обраної галузі;

– використано більш широкий спектр оцінювання.

Реалізація такого широкомасштабного проекту показала готовність українських фахівців – викладачів іноземних мов до впровадження інновацій у навчальний процес, також готовність вчитися та змінювати підхід до викладання мови студентам немовних спеціальностей.

Процес адаптації навчальних програм до нових вимог передбачає системну модернізацію змістових, цільових та технологічних характеристик, а також механізмів забезпечення якості викладання навчальних предметів, серед яких чільне місце посідає модульна система. Модуль являє собою логічно завершену по відношенню до інших модулів частину навчальної програми і дозволяє досягати встановлених цілей та результатів навчання. Одним з інноваційних шляхів досягнення високого рівня комунікативних компетенцій у студентів немовних спеціальностей є комунікативні тренінги, які викладаються як окремі модулі в рамках мовних курсів. Основними перевагами тренінгового підходу до викладання іноземної мови є:

– високий рівень мотивації студентів;

– студенти легко опановують лексичний мінімум, швидше розуміють закономірності та практично застосовують теоретичні знання;

– дозволяє напрацювати граматичні конструкції в процесі мовлення;

– дозволяє практикувати говоріння, а іноді практикувати говоріння з носіями мови;

– ця форма навчання доступна і зрозуміла для студентів;

– тренінг вносить елемент

різноманітності в навчальний процес, дозволяючи максимально вмотивувати та зацікавити студентів у навчанні іноземної мови.

Ефективність тренінгових занять можна визначити за наступними критеріями: швидкість мовлення студента, його впевненість під час мовлення, вдале використання необхідної лексики, зрозумілість комунікативного наміру виступаючого тощо. Сучасні дослідження доводять ефективність тренінгового підходу, його затребуваність з боку студентів та альтернативність існуючим традиційним методам [1].

Одним з інноваційних і малодосліджених методів навчання студентів іноземної мови є кейс-технологія, яка передбачає вирішення певної проблеми чи запропонованої викладачем життєвої ситуації (case). Суть вищезгаданого методу полягає у привнесенні в навчальну практику життєвої, практичної ситуації яку студенти повинні обговорити, щоб надати обґрунтоване рішення. Батьківщиною даного методу є США, в подальшому з'явилися два основних напрямки використання кейс-технології – американська і європейська. Перший напрямок передбачає пошук одного і єдиного правильного варіанту вирішення ситуації, а другий – дозволяє багатоваріантність вирішення ситуації.

Кейс повинен відображати максимально реальну життєву ситуацію, містити конкретні факти. Кожен кейс має містити наступні аспекти: просторовий, діяльнісний, проблемний, рольовий та конфліктний. Студенти, працюючи з кейсом, повинні проаналізувати запропоновану їм практичну ситуацію, визначити проблему та, використовуючи лексику й навички говоріння, запропонувати алгоритм вирішення проблеми.

За складністю кейси поділяють на чотири види:

- ілюстративні навчальні ситуації, покликані навчити студентів випрацювати процес прийняття правильного рішення, використовуючи певний життєвий приклад;

- навчальні ситуації – кейс, що містить ґрунтовний опис проблеми, часові рамки її виникнення та формулювання проблеми. Мета студентів – діагностувати ситуацію та визначити найбільш правильне вирішення запропонованої проблеми;

- навчальні ситуації без опису проблеми, але з описанням більш складної ситуації, поданням суспільної думки, статистичних даних, даних опитування, думок експертів тощо. Працюючи з таким кейсом студенти повинні самостійно виявити проблему та

визначити основні шляхи її вирішення;

- прості прикладні вправи у яких окреслюється певна ситуація, студентам пропонується знайти шляхи вирішення.

Не існує єдиного стандарту представлення кейсів. Кейс може бути представлений у кілька рядках або на кілька сторінок. Складні кейси можуть містити діаграми, графіки, таблиці, фотографії або зображення, статистичні дані, уривки статей, що містять думку науковця з приводу проблемного питання тощо. Все популярнішим є представлення кейсів у вигляді презентації або відео версії, що дозволяє поєднати різноманітні дані (графіки, таблиці, фото, аудіо та відео матеріали) в одному документі. Використання кейсів відкриває широкі можливості в процесі викладання іноземної мови для студентів немовних спеціальностей так як дозволяють враховувати специфіку основної спеціальності, яку опановують студенти в університеті. Технологія кейсів є дуже добрим інструментом для реалізації емоційної стратегії, що описана в статті [3].

Технологія кейсів дозволяє також проводити бінарні заняття, які теж є одним із видів інноваційних навчальних технологій в умовах реалізації компетентнісного підходу.

Бінарні заняття є однією з ефективних форм міжпредметних зв'язків та інтеграції предметів. Основними характерними ознаками бінарних занять є:

- поєднання теоретичного та практичного методів навчання в рамках одного практичного заняття;

- досягнення подвійної мети – засвоєння нових знань та одночасне їх практичне застосування;

- формування ряду компетенцій.

Бінарні заняття є чудовим інструментом підвищення вмотивованості студентів у вивченні спеціального предмета та іноземної мови, вони дозволяють практично застосовувати набуті теоретичні знання, розвивати аналітичні здібності та винахідливість, мають величезний виховний потенціал. Такого типу заняття спонукають студентів до самоосвіти та науково-пошукової діяльності, так як більшу частину підготовки до бінарного заняття студенти здійснюють самостійно у позалекційний час. Використання бінарних занять у навчально-педагогічній практиці підвищує пізнавальну та практичну активність студентів, зростає також готовність відтворювати набуті знання, демонструвати способи та прийоми діяльності. Така готовність, як правило, базується на міцності знань – під час бінарних занять студенти вільно оперують поняттями, пояснюють

причинно-наслідкові зв'язки, правила, а також легко відтворюють матеріал, отримують впевненість у своїй силі. Відпадає також необхідність механічного заучування матеріалу, тому, що на бінарному занятті теоретичні знання переносяться в сферу практичної діяльності, тому навчальний матеріал стає зрозумілим для студентів.

Ефективність бінарних занять окреслює кілька аспектів:

– поєднання зусиль двох педагогів значно посилює наукові результати (зміна ролі ведучого протягом занять, зміна навчальних кроків та методів робить заняття цікавим, неочікуваним та непередбачуваним для студентів, що викликає захоплення предметами, що вивчаються);

– з'являється можливість створення дружньої та комфортної для студентів атмосфери та перетворення їх на активних суб'єктів навчального процесу;

– полегшується вивчення складних тем, забезпечується комплексне поєднання різноманітних методів навчання тощо.

Для організації ефективних бінарних занять важливою є дружба та співпраця педагогів, що його організують; наявність чітко розробленого сценарію, у якому окреслено роль кожного з викладачів та завдання, які ставляться перед студентами; високий професійний рівень викладачів та праця студентів на високому рівні мисленнєвої діяльності.

Простір великих навчальних можливостей для викладачів та студентів надають інформаційно-комунікативні технології, що частково віднайшли своє місце у навчально-виховному процесі українських вишів. Українське суспільство з кожним днем все більше і більше використовує інтернет та комп'ютерні технології у своєму житті. Відомо, що Інтернет не завжди пропонує користувачам якісну інформацію, але останнім часом, коли користувачі перетворюються на активних створювачів контенту, саме від них залежить в який спосіб будуть використовуватися можливості Інтернет-мережі.

Педагоги та студентська молодь мають можливість використовувати інтернет та комп'ютерні технології для підвищення ефективності процесу вивчення іноземних мов в рамках навчальних університетських курсів.

Чудовим інструментом для вивчення іноземних мов є мобільні додатки та інтернет-платформи, що використовують автентичні матеріали. Студенти та викладачі мають доступ до аудіо та відео матеріалів, які створені носіями мови, які теж є викладачами.

Мобільні додатки дозволяють самостійно створювати тестові завдання, опитування та різноманітні ігри і залучати до участі велику кількість студентів.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, вищеописані форми та методи навчання іноземних мов дозволяють зробити заняття цікавими, емоційно забарвленими, спонукати студентів до самостійної науково-дослідної роботи, застосування отриманих теоретичних знань для створення інтернет-контенту та спілкування.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Донецкая О. И., Алексеева Е. М. Реализация тренингового подхода в обучении немецкому языку на примере занятия по теме «Reklamation. Beschwerde» // Иностранные языки в школе. 2016. № 3. С. 44–49.

2. Концепція розвитку англійської мови в університетах.

URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-konceptiyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-udodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyuta-movni-skriningi>.

3. Мехеда А. М., Снісаренко І. Є. Сучасні інновації в процесі навчання англійської мови студентів немовних спеціальностей. – Наукові записки: Серія Педагогічні науки. 2020. С. 121–127.

4. Проект «Англійська для університетів» URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/teach/projects/english-universities>

5. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>

6. The Impact of the English for Universities Project on ESP and EMI in Ukrainian Higher Education. Final Report. 2019. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/efu_impact_report_0.pdf

REFERENCES

1. Donieckaia, O. I., Alekseeva, E. M. (2016). *Realisatsia treningovogo podhoda v obuchenii nemeckomu yazyku na primere zaniatia po teme «Reklamation.Beschwerde»*. [Foreign languages at school]. Moskva.

2. *Kontseptsiia rozvytku anhliiskoi movy v universytetakh*. [The concept of English language development in universities].

3. Mekheda, A., Snisarenko, I. (2020). *Suchasni innovacii v procesi navchannia anhliiskoi movy studentiv nemovnykh spetsialnostei*. [Modern innovations in the process of teaching english to students of non-linguistic specialties].

4. *Proekt Anhliiska mova dla universytetiv*. [English MOV project for universities].

5. *Stratehia staloho rozvytku «Ukraina – 2020»*. [Stratenya became the development of «Ukraine – 2020»].

6. *Vplyv proektu «Anhliys'ka dlya universytetiv» na ESP ta EMI v ukraiyins'kiy vyshchiiy osviti*. [The

Impact of the English for Universities Project on ESP and EMI in Ukrainian Higher Education. Final Report. 2019].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МЕХЕДА Аліна Миколаївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету.

Наукові інтереси: методика викладання іноземних мов, інноваційні методи навчання англійської та польської мови.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MEKHEDA Alina Mykolayivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer, Department of History, Archeology, Information and Archival Affairs of the Centralukrainian national technical University.

Circle of scientific interests: methods of teaching foreign languages, innovative methods of teaching English and Polish.

Стаття надійшла до редакції 18.03.2021 р.

УДК 378.018.43

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-194-162-167

НІКОЛЕНКО Людмила Миколаївна –

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри педагогіки та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8708-3117>
e-mail: l.nikolenko1@gmail.com

ІЛЬЧЕНКО Лариса Анатоліївна –

магістрантка Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2921-9933>
e-mail: l.nikolenko1@gmail.com

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗА ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ: РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ СТУДЕНТІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах інтеграції України до Європейського освітнього простору відбувається трансформація фахової підготовки у вищій вітчизняній школі, яка проявляється, насамперед, розширенням сфери самостійної діяльності студентів. Концептуальна зміна освіти, що раніше отримувалась на все життя, на модель неперервної освіти, спонукала до перегляду підходів до організації самостійної роботи студентів з метою набуття навичок самоорганізації та самовдосконалення. Наразі актуалізація парадигми освіти в бік самоосвіти обумовлена не лише підвищеними вимогами до професійної компетентності фахівців в рамках Болонського процесу, а й викликами сучасності через епідемію COVID-19. Стрімкий розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) дозволив продовжувати навчальний процес в закладах вищої освіти (ЗВО) дистанційно, не порушуючи карантинного режиму. Очевидно, що вимушений перехід до іншого формату навчання потребує інтенсифікації самостійної роботи студентів та розробки відповідного контенту. Окреслена проблема є на часі і для підготовки майбутніх корекційних педагогів, особливо, у другу хвилю пандемії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання самостійної навчальної діяльності студентів як невід'ємної складової освітнього процесу входило в коло інтересів не одного покоління вітчизняних науковців. На сучасному етапі окремі аспекти окресленої проблематики висвітлено в публікаціях Л. Воевідко, Н. Волкової, В. Гавяди, О. Коношевського, О. Михайленко, І. Нагрибельної, О. Пінської, К. Устименко та інших. Зокрема, низка дослідників зосереджувалась на організації самостійної роботи з використанням ІКТ (Н. Бойко, О. Цись, Л. Ляхоцька, Л. Жученко), в умовах дистанційного навчання (М. Умрик), в соціальній мережі Facebook (Ляхоцька Л. та Н. Кислицька). Формуванням культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій опікувалась О. Соя. Інновації в управлінні самостійною роботою студентів-бакалаврів досліджувала Ж. Чернякова, висвітлюючи теоретичні та методичні засади процесу.

На думку С. Скуратівської [6], провідна роль в організації самостійної роботи студентів належить інформаційним технологіям, бо вони як джерела доступу до самоосвіти та нетрадиційного накопичення знань розширюють можливості для творчості,